

Архивски број: 0801-265/6
09.12.2021 година

Постапувајќи по претставка бр.0801-265/1 поднесена од „[REDACTED]“ против Министерството за здравство до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, која постапувајќи по истата, врз основа на член 21, став 1 алинеи 6, 14 и 15, член 23, став 4, член 27, став 1 и член 28 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен Весник на Р.С. Македонија бр. 258/2020 од 30.10.2020), на 09.12.2021 го донесе следново

МИСЛЕЊЕ

СЕ УТВРДУВА ДИРЕКТНА ПРОДОЛЖЕНА ДИСКРИМИНАЦИЈА од страна на Министерството за здравство кон лицата со попреченост врз основа на попреченост во областа на пристап до (здравствени) добра и услуги поврзани со вакцинацијата.

Образложение

На 14.09.2021 до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (КСЗД) беше доставена претставка од „[REDACTED]“ против Министерството за здравство (МЗ) за сторена дискриминација врз основа на попреченост во остварување на правото на вакцинација. Во претставката добиена од [REDACTED] се нагласува дека 1) на лицата со попреченост им е оневозможен физичкиот пристап кон пунктовите за имунизација, 2) дека информирањето на лицата со попреченост во однос на процесот на имунизација е несоодветен и 3) дека здравствените органи не издаваат соодветни потврди на лицата со попреченост кои поради нивната здравствена состојба не смеат да се вакцинираат. Имајќи ги во предвид ваквите наводи од претставката, КСЗД утврди дека тврдењето за дискриминација е веројатно и во согласност со член 26 од Законот за спречување и заштита од дискриминација на 15.09.2021 година до МЗ достави барање за изјаснување заверено под број 0801-265/2. Со барањето за изјаснување товарот на докажување се префрли врз потенцијалниот дискриминатор.

На 04.10.2021 стигна одговор од МЗ заверен под бр.08-265/5 во кој тие се произнесуваат дека:

„МЗ сака да посочи дека заради пандемијата која ја зафати и нашата држава, МЗ отвори над 30 вакцинални пунктови низ целата територија на Република Северна Македонија за поуспешно и подостапно имунизирање на сите наши граѓани. Воглавно, МЗ ги користеше веќе постоечките капацитети каде и досега се одвива задолжителна имунизација како и имунизација против сезонски грип. Исто така МЗ оспособи повеќе спортски сали низ државата заради масовност на процесот на имунизација против COVID-19. Поради големиот опфат на старосните групи кои се предмет на

имунизација и за да излеземе во пресрет на сите граѓани кои сакаат да се имунизираат, а по било која причина не се во можност да дојдат до вакциналните пунктови или да пристапат внатре во објектот, МЗ издаде јасни насоки до вакциналните тимови низ Републиката за флексибилност на истите т.е. секој граѓанин да биде имунизиран и надвор од вакциналните пунктови. Исто така беа објавени контакти од лица од секој вакцинален пункт за закажување теренска вакцинација (вакцина во домашни услови).“

Во општиот одговор кој го добивме од МЗ никаде не е нагласено какви мерки се преземаат во поглед на прилагодување на вакциналните пунктови и пристапот до здравствените добра и услуги за лицата со попреченост. Понатаму, во одговорот МЗ може да се забележи „старосната група“ како единствениот предуслов врз чија основа се гради стратегијата за вакцинација. Со тоа МЗ покажува отсуство на сензибилност за потребите на останатите групи на граѓани а посебно за потребите на лицата со попреченост.

По добивањето на одговорот на МЗ, КСЗД направи преглед на 1) Конвенцијата на ООН за правата на лицата со попреченост, 2) Факултативниот Протокол кон Конвенцијата за правата на лицата со инвалидност и 3) Акцискиот план за 2021 изработен од Националното координативно тело за имплементација на Конвенцијата на ООН за правата на лицата со попреченост и дојде до заклучок дека се повредени следните права:

Повреден е член 25 од Конвенцијата кој се однесува на заштитата на здравјето на лицата со попреченост и предвидува дека државите-договорни страни признаваат дека лицата со попреченост имаат право на уживање на највисокиот достапен стандард на здравје и обезбедување на здравствена услуга. Со спроведување на овие стандарди државата ќе го избегне дискриминаторскиот однос кој произлегува од негрижата кон лицата со попреченост. Со ратификувањето на Конвенцијата државите договорни страни имаат обврска на лицата со попреченост да им обезбедат: ист опфат, квалитет и стандард на бесплатна или достапна здравствена заштита и здравствени програми кои се обезбедени и за другите лица.

Извршена е повреда и на член 9 од Конвенцијата, кој се однесува на пристапноста на лицата со попреченост а влече генеза од општото право на пристап предвидено во Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (чл. 25 алинеја в). Имено, чл. 9 цели кон отстранување на бариерите кои ја креираат дискриминаторската средина. Следствено, обврска на МЗ била да преземе соодветни мерки за обезбедување на пристап кон објектите во кои се спроведува процесот на имунизација. Обврската за обезбедување на пристапноста се однесува на различните групи на лица со попреченост, а државите членки се должни да обезбедат пристапност до објектот и услугите, пред да биде упатено барање од страна на групите со попреченост.¹ Исто така од страна на МЗ не е исполнета обврската од член 9, став 1, алинеја б од Конвенцијата, која се однесува на елиминација на препреките и бариерите за пристап до информации, комуникации и други услуги. Во самите објекти во кои се спроведува имунизацијата не е извршено соодветно обезбедување на информации за лицата со попреченост. Во согласност со член 9 ст.2

¹ Комитет за правата на лицата со попреченост при ООН, Општ коментар број 2 од 2014 година, параграф 25.

алинеи 2 и 3 од Конвенцијата државата се обврзува на поставување ознаки со Брајова азбука, во лесно читлива и разбирлива форма, како и имплементација на другите соодветни облици на помош и поддршка за обезбедување на целосен пристап до информациите.

Повреден е и *Членот 21* од Конвенцијата кој се надоврзува и ги надополнува обврските од членот 9. Тој член ги обврзува државите да ги преземат сите соодветни мерки со цел да им обезбедат право на лицата со инвалидност да добиваат информации на еднаква основа со другите и преку сите форми на комуникација по нивен избор. Во ставот 1 е дополнително утврдено дека државите имаат обврска информациите наменети за пошироката јавност да ги обезбедат навремено и без дополнителни трошоци за лицата со попреченост, во пристапни формати и технологии, соодветни на различните видови на попреченост. Сите информации и комуникација кои се однесуваат на обезбедување здравствена заштита треба да бидат достапни на знаковен јазик, Брајово писмо, пристапни електронски формати, алтернативно писмо и аугментативни и алтернативни начини, средства и формати на комуникација.² Информациите за начинот на вакцинација се наменети за пошироката јавност, со цел поголем број од населението да биде имунизирано. Оттука произлегува важноста овие информации да бидат обезбедени во соодветен формат. При анализа на веб страниците vlada.mk/vakcinirajse, koronavirus.gov.mk, vakcinacija.mk и kovid19vakcinacija.mk беше увидено дека таквите информации сублимирани во електронска форма на четирите веб страни не се адаптирани во соодветна форма и на соодветен начин а со тоа не се достапни за лицата со попреченост.

Повреден е и *членот 19* од Конвенцијата кој се осврнува првенствено на обврската да се обезбеди уживање на секое лице со попреченост право на самостојно живеење и вклученост во заедницата. За да се оствари ова право државата мора да ги преземе сите соодветни мерки и да ја обезбеди вклученоста на оваа категорија на граѓани на еднаков основ со останатите граѓани. Самостојноста како облик на лична автономија подразбира дека лицето со попреченост не е лишено од можноста за самостојно живеење со избор и контрола на својот личен животен стил и остварување на секојдневни активности.

Република Северна Македонија со Указот за прогласување на Законот за ратификација на Конвенцијата за правата на лица со инвалидност и Факултативниот Протокол кон Конвенцијата за правата на лицата со инвалидност од 05.12.2011 година објавен во Службен Весник на Република Северна Македонија бр.172 од 14.12.2011 година, ја воведува Конвенцијата во правниот поредок на државата. Согласно член 33 од Конвенцијата за имплементација на обврските е формирано *Националното координативно тело за имплементација на Конвенцијата на ООН за правата на лицата со попреченост (Координативно тело)*. Координативното тело врши координација на министерствата и институциите под нивна надлежност за активностите кои треба да се преземат и да ги почитуваат начелата и принципите од Конвенцијата. Во делокруг на оваа обврска, Координативното тело врши координација со МЗ со цел приспособување на процесот на вакцинација кон лицата со попреченост. Координативното тело предлага и

² Комитет за правата на лицата со попреченост при ООН, Општ коментар број 2 од 2014 година, параграф 40.

доставува мислења за законски и подзаконски акти во склад со начелата на Конвенцијата, директно придонесувајќи за унапредување на човековите права на лицата со попреченост.

За таа цел, Координативно тело изработил *Акцискиот план за 2021 година* со цел утврдување на приоритетите и отстранување на препреките до здравствените установи за лицата со попреченост. Меѓутоа, МЗ како орган кој треба да ја исполни клучната обврска за ефективно обезбедување на пристапот, не ги спровел мерките и не извршил адаптација на објектите согласно потребите на оваа категорија на граѓани. Преку вакцинирање на лицата со попреченост надвор од вакциналниот пункт, повредена е обврската преземена од страна на државата за обезбедување на пристап до објектите кои нудат здравствени услуги на еднаков основ. Следствено на тоа, од отпочнувањето на процесот на имунизација, обврска на државата била да изврши приспособување на вакциналните пунктови преку инсталација на соодветни рампи и лифтови како би се овозможил физички пристап со кој лицата со попреченост самостојно и на еднаква основа би ја добиле здравствената услуга.

Понатаму, обврската на државата е да обезбеди овие лица да можат самостојно да донесат одлука дали ќе се вакцинираат во вакциналните пунктови. Од лицата со попреченост не треба да се бара споделување лична помош и асистенти според правило, ова треба да се прави само со нивна целосна и слободна согласност. Следствено, не може да се смета дека со предвидување на можноста за мобилно вакцинирање е целосно предвидена реализација на ова право. За да нема дискриминација потребно е да се овозможи избор на начинот на кој тие ќе одберат да се вакцинираат. Надоврзувајќи се на чл.9, став 1, алинеја а, соодветно би било да се обезбедат услови за физички пристап до вакциналните пунктови и дополнително можноста за мобилно вакцинирање во домот, па на тој начин самите лица со попреченост да можат да одлучат како ќе го остварат правото.

Во Претставката од [REDACTED] е наведено и дека лицата со попреченост кои не смеат да се вакцинираат исто така се соочуваат со проблем при слободата на движење, од причина што здравствените органи надлежни за издавање на потврди за вакцинација не им издаде соодветен документ кој потврдува дека истите лица не смеат да ја примат вакцината против Ковид - 19. Па така, на лицата со попреченост со неиздавање на документот им е оневозможено добивање на соодветна здравствена услуга, што резултира со оневозможување на пристапот до затворени објекти а со тоа се лимитира слободата на движење на лицата со попреченост. Затоа, земајќи ја предвид прекршувањето на горенаведените членови на Конвенцијата на ООН неисполнувањето на обврските од акцискиот план за 2021 година за имплементација на мерките од конвенцијата на ООН за лицата со попреченост како и во согласност со Законот за спречување и заштита од дискриминација член 8 и член 13 а во врска со член 4 став 12, КСЗД ја носи следната препорака.

ПРЕПОРАКА

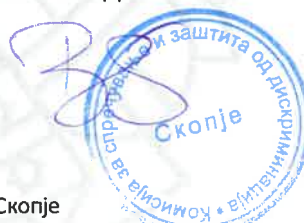
Комисијата за спречување и заштита од дискриминација препорачува до Министерството за здравство да го спроведе Акцискиот план 2021 донесен од страна на Националното координативно тело за имплементација на Конвенцијата на ООН за правата на лицата со попреченост. Преку реализација на планот, на Министерството за здравство му се препорачува да им обезбеди на лицата со попреченост физички пристап до пунктовите за имунизација, да ги прилагоди информациите преку знаковен јазик, Брајово писмо, пристапни електронски формати, алтернативно писмо и аугментативни и алтернативни начини и со тоа да ги отстрани препреките и бариерите за пристап до информации за имунизацијата и другите услуги. На крајот на Министерството за здравство му се препорачува да изнајде начин да ја обезбеди здравствената услуга на издавање на соодветни потврди за лицата со попреченост кои поради нивната здравствена состојба не можат да се вакцинираат, а со тоа да им се обезбеди слободата на движење и пристапот до затворени простории.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во следниот период ќе го следи имплементирањето на препораката и нагласуваме дека според Член 27, став 3 од Законот за спречување и заштита од дискриминација – *лицето кон кое е упатена препораката е должно да постапи по препораката во рок од 30 (триесет) дена или во рок не подолг од 6 (шест) месеци доколку постојат посебни оправдани причини*. Упатуваме и на став 4 од истиот член кој пропишува дека – *доколку лицето кон кое е упатена препораката не постапи согласно со истата тогаш Комисијата поднесува барање за прекршочна постапка пред надлежен суд*.

Скопје
09.12.2021

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација

Претседателка
Весна Бендевска

Доставено до:

- [REDACTED], 1000 Скопје
- Министерство за здравство, ул. 50-та Дивизија бр.14, 1000 Скопје.

